

Projekto numeris: MIP-094/2013

Projekto pavadinimas: „Nematomos bendruomenės: bendruomenių menų atvejai“

Projektą finansuoja: Lietuvos mokslų taryba Kūrybinės plėtros programa

Trukmė: 2013-09-02 – 2014-12-31

Projekto vadovė: dr. Virginija Vitkienė

Kontaktinis asmuo: dr. Virginija Vitkienė (v.vitkiene@mf.vdu.lt)

Vytauto Didžiojo universitetas

Projekto tikslas – ištirti bendruomeninių menų raidą, aktualumą, socialinį poveikį, sąlygas ir kontekstą Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje bei inicijuoti naujus projektus, didinančius kultūros prieinamumą meno lauko užribyje esančiose bendruomenėse.

Projekto uždaviniai:

- Įvertinti pastarojo dešimtmečio bendruomeninio meno būklę, teises bei materialines-komunikacines sąlygas Lietuvoje (užsienio projektų tyrimo kontekste);
- Tarptautiniame ir Lietuvos šiuolaikinio meno lauke įkontekstinti Lietuvoje vykusių bendruomenė paremtus ir bendruomenių meno projektus, įvertinant kiekvieno jų specifiškumą, bendrumus ir skirtumus;
- Inicijuoti ilgalaikius bendruomeninių menų projektus, kuriuos įgyvendinant bendradarbiautų menininkai, mokslininkai tyrėjai ir bendruomenės;
- Užtikrinti projekto veiklą ir rezultatų sklaidą įvairiopomis komunikacijos priemonėmis ir būdais (kūrybinės dirbtuvės, straipsniai, seminaras, rezultatų ekspozicija).

Anotacija:

Lietuvoje bendruomeninių menų, kurie daugumoje Europos šalių ir JAV bei Pietų Amerikoje yra kultūros plėtros per dalyvavimą ir bendradarbiavimą pagrindas, praktikos kol kas yra labai retos. Atsitiktiniai ir visiškai nepakankami ir šios tarpdisciplininės meno ir kultūros srities tyrimai. Projektu NEMATOMOS BENDRUOMENĖS siekiama ištirti bendruomeninių menų raidą, aktualumą, socialinį poveikį, sąlygas ir kontekstą Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje bei inicijuoti naujus projektus, didinančius kultūros prieinamumą meno lauko užribyje esančiose bendruomenėse.

NEMATOMŲ BENDRUOMENIŲ tema projekte apibrėžia pagrindinius bendruomeninių menų veikimo priežastingumus: (1) bendruomenės egzistuoja, bet jos neturi pakankamai įrankių ir socialinių ar kultūrinių gebėjimų artikuliuoti savo egzistenciją ir problematiką; (2) bendruomeniškumo poreikis didelis, bet nėra kūrybinio impulso bendrumo (bendrų tikslų siekimo suvienijus galimybes ir kūrybingumą) plėtrai; (3) socialinės atskirties / marginalias bendruomenes stengiamasi arba išstumti iš viešojo diskurso (padaryti nematomomis) arba dar labiau stigmatizuoti netinkamais būdais viešinant jų kitoniškumą ir kt. Bendruomeninių menų praktikos ir metodai leidžia atskleisti ir artikuliuoti egzistuojančius, bet iki tol nematytus / neišviešintus procesus, problemas ir ryšius tarp visuomenės narių ir grupių, taip gerinant kultūrinį, socialinį, net ekonominį mikroklimatą ir didinant pilietinį sąmoningumą.

Teoriniame ir terminologiniame diskurse kol kas bendruomeninių menų atvejai taip pat yra nematomi: terminai neišgryninti, priežastingumas, veiklos modeliai ir galimi / jau egzistuojantys rezultatai nėra išartikuliuoti. Bendruomenių menai, bendruomenė paremti menai, specifinės vietos, specifinės problemos, specifinės auditorijos menas, viešasis menas, politinis aktyvizmas, kultūros animacija, pokalbiu / dialogu paremtas menas ir kitos sąvokos, sietinos su bendruomeniniais meno projektais, Lietuvos menotyros diskurse dar nėra išartikuliuotos, išdiskutuotos ir nusistovėję, o kartais Lietuvoje dar ir nėra adekvačių meno praktikos pavyzdžių šiems užsienyje vykstantiems procesams apibrėžti. Tad šiuo projektu siekiama pradėti pozityvią diskusiją bendruomeninių menų aktualijomis bei išplėsti

šios meninės praktikos sąlygas ir raiškos būdus Lietuvoje.

Tyrėjų ir menininkų grupė ir jų sąsajos su projekto tema:

Menotyrininkė dr. Virginija Vitkienė (kartu su dr. Daiva Citvariene) yra parengusi VDU magistro studijų kursą „Kuratorystės strategijos“, atskirai VDA „Tarptautinių parodų strategijos“, kurių reikšmingą dalį užima bendruomeninių menų analizė; moderavo viešą diskusiją su reliacinės estetikos, aktualios bendruomeninių menų laukui, teorijos autoriumi Nicolas Bourriaud; 2012 m. skaitė pranešimą auditorijų plėtros tema Europos Komisijos rengtoje konferencijoje Briuselyje ir kt.

Teatrologė doc. dr. Rūta Mažeikienė yra trijų ES Leonardo da Vinci programos finansuojamų kultūros animacijai skirtų tarptautinių projektų „Animus“ (2002 – 2005), „Animator“ (2006-2008) ir „LOCALISE“ (2010-2012) partnerinės dalies koordinatore, vykdytoja; yra parengusi metodinę magistrantūros studijų medžiagą „Kultūros animacija“, dėsto su kultūros animacija ir bendruomeniniais menais susijusius studijų dalykus „Kultūros animacija“, „Komunikacinės meno praktikos“, „Menas ir komunikacija“.

Menotyrininkės dr. Daivos Citvarienės tyrimo lauko (straipsniai, pranešimai konferencijose) akiratyje – atminties, identiteto ir legitimacijos problemos, kurios itin aktualios bendruomeniniuose menuose. Parengė ir dėsto (kartu su V. Vitkiene) „Kuratorystės strategijų“ kursą VDU magistrantūros ir „Auditorijų plėtros“ kursą VDU bakalauro programoje.

Menotyrininkas ir menininkas dr. Tomas Pabedinskas šalia mokslinių straipsnių ir kelių monografijų fotografijos istorijos ir identiteto temomis, taip pat yra menininkas, fotografuojantis bendruomenes. 2012 metais jis sudarė knygą „Subkultūra“, kuriai pats parengė ir fotografijas.

Doc. dr. Rimantas Plungė yra apgynęs daktaro laipsnį edukologijos (socialinių mokslų) srityje. Būdamas kartu ir menininku, tyrėjas tekstais ir meno kūriniais gilinaisi į vizualinę bei medijų ekologiją, asmenybės ir aplinkos transakcinius sąryšius, aktualius bendruomenių menuose, yra dalyvavęs tarptautiniuose projektuose meno edukacijos per intervenciją temomis.

Menininkė Vita Gelūnienė (kartu su filosofijos mokslų daktaru Edmund Carroll) yra bendruomenių meno praktiką grįsto projekto „Draugiška zona“ autorė ir meno vadovė. Menininkų grupė praktiką grindžia išsamiomis tarptautinių atvejų studijomis, organizuoja seminarus, į kuriuos kviečiami garsūs šios srities meno praktikai (Jeanne van Heeswijk (Nyderlandai), Marie Jane Jacob (JAV), menininkų grupė Artway of Thinking (Federica Thiene ir Stefania Mantovani, IT) ir kt.

Menininkė Kristina Inčiūraitė inicijuoja, kuruoja ir įgyvendina bendruomenių meno projektus, fiksuodama skirtingų, dažnai atskirties, grupių gyvenimą ir pasaulėžiūrą. Savo projektuose menininkė stengiasi išryškinti mentaliteto transformacijas: nuo regresyvaus sovietinio požiūrio prie atviros, modernios visuomenės postuluojamų neo-liberalių vertybių. Jos kūriniai dažniausiai pristatomi parodose, kino festivaliuose, pokalbiuose su menininke ir dažniausiai analizuojami post-feministinio diskurso kontekste.